

AYTUNÇ ALTINDAL KÜLTÜR EMPERYALİZMİ

DESTEK YAYINLARI: 909
ARAŐTIRMA: 211

AYTUNÇ ALTINDAL / KÜLTÜR EMPERYALİZMİ

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergöl
Editör: Aslı Bahşı
Kapak Tasarım: İlknur Muştı
Sayfa Düzeni: Işıl İlgıt Şimşek
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Şubat 2018
3.Baskı: Mart 2019
4. Baskı Ocak 2020
5. Baskı Temmuz 2020
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-376-8

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekyayinlari.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Nazlı Koçak
Sertifika No. 40200
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

AYTUNÇ ALTINDAL

KÜLTÜR EMPERYALİZMİ

Aytunç Altındal, 1945 yılında İstanbul'da doğdu. 1969-1977 yılları arasında Gurnsey Writer's School ve Fransa'da Sorbonne Üniversitesi'nde eğitim gördü.

1977'de Havass Yayınları'nı, 1980 yılında ise Süreç Yayınları'nı kurdu ve *Süreç* dergisini çıkardı.

1983'te İsviçre'de Modus Vivendi Kültür Merkezi'ni kurarak 10 yıl süreyle yönetti.

1989 yılında Moskova'da Sovyetler Birliği'nin kültür danışmanlığını yaptı.

1992'de İngiltere Edinburgh'daki International Academy for European and Christian Studies'te Project Academic Board'a seçildi. Aynı yıl İngiltere'de yayımlanan *Three Faces of Jesus* (Üç İsa) adlı kitabı dünyada büyük yankı uyandırdı ve 1993'te Rusça dahil birçok dile çevrildi. European Secular Legacy Konferansı'nda bölüm başkanlığına seçildi.

Aynı yıl International Society for the Study of European Ideas bilimsel kurulunda görev yapan Altındal, aynı zamanda International Advisory Committee'nin de üyesidir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 11

**“UNDERGROUND” OLAYI:
ABD’DE 132, İNGİLTERE’DE 29
YERALTI YAYIN ORGANI VAR 15**

Underground Nedir? 16

Örnekler 17

Sonuç 19

**UZAKDOĞU FELSEFESİ
“ZEN”İN SANAT VE EDEBİYATA ETKİSİ 21**

Beat Kuşağı 22

Yolda... 22

Ulumak ve Diğerleri 23

Ve Ginsberg’in bir başka şiirinden: 24

Zen Sanatı 25

**TÜRKİYE’DE BÜYÜK SERMAYE GRUPLARININ
KÜLTÜR VE SANAT ALANLARINA
YATIRIMLAR YAPMALARINI
NASIL YORUMLUYORSUNUZ? 27**

YAYINCILIGIMIZ VE KÜLTÜR DARBOĞAZI 31

**İSLAMİ EĞİLİMLERİN
KÜLTÜREL ETKİNLİKLERE KATILIMI
NASIL OLMALIDIR? 35**

UYUŞTURUCU MADDELER VE KÜLTÜR 38

**AMERİKAN EDEBİYATINDA “BEAT-ZEN”:
AMERİKA’YA ÖZGÜ
SOLCULUĞUN SAVUNUSU 46**

Kimdir Bu Yazarlar? 47

Robot Beyinli Yaratık Olmamak İçin 48

**BATILI GÖZLERİ DOĞU’YA ÇEVİRTEN SANATÇI:
HALİL CİBRAN 52**

Yaşamöyküsü 53

Dünya Görüşü ve Eserleri 54

Resimleri 55

Etkisi Sürüyor 56

TÜRK DİL KURUMU ÜZERİNE 57

SORUŞTURMA 66

KÜLTÜR VE “BİZCİLİK”... 67

“Bizcilik” ve Sonuçları... 68

Üreme Organları ve Toplumsal Değerler... 70

**HIRİSTİYAN MAHALLESİNDE
KANDİL SİMİDİ SATIYORUM 72**

AFRİKA'DA RESİM VE HEYKEL: HALKLARIN İNANÇLARIYLA BÜTÜNLEŞEN DOĞAÜSTÜ GÜÇLERİ YANSITAN ETKİLİ ANLATIM	75
Afrika'da Sanatın İşlevi...	77
ABDİ İPEKÇİ'Yİ KİM ÖLDÜRDÜ?	80
11 EYLÜL'ÜN ANLAMI NEDİR?	84
A. DE LA JONQUIERE'E GÖRE SULTAN ABDÜLHAMİD HAN DÖNEMİNDEKİ NÜFUS DAĞILIMI VE TAHMİNLERİ (1881)	89
BURHAN ZAMANLI ÖLDÜ, DAHA SONRA ÖLMESİ UYGUN OLMAZDI	96
SOVYET SANATÇILARI SERGİSİ	102
MODUS VIVENDİ YAYINEVİ'NDEN İKİ YENİ KİTAP	105
İSVİÇRE'DE BAŞARILI BİR TÜRK YAYINEVİ VE GALERİSİ	106
AMERİKALI RESSAMLARIN İLK MOSKOVA SERGİSİ	108

ÖNSÖZ

Bakkala gidip, “Şuradan bir kilo kültür, üç metre edebiyat, bir çuval felsefe ver” denmez. Kültürün, felsefenin, sanatın, şiirin endazesi yoktur. (Gerçi günümüzde, “Veresiye vere vere kalmadı kalmadı” diyen, güleç yüzlü o güzelim mahalle bakkalları da göçüp gittiler ya, neyse!) Kültürü hiç kimse arşınla, kiloyla alamaz, isterse dünyanın en zengin adamı olsun. Kültür sabırla, ağır ve yorucu fikir ve beden işçiliği yapılarak ve kesinlikle karşılık beklenmeksizin edinilir. İlginçtir ki kültürün “patronluğu” da olmaz. Patron olmak için (daha doğru bir deyişle, adam olmak isteyen patron olmak için) kültür gereklidir ama kültürün patronu olmamıştır ve olamaz.

Kültürlenme sürecinde çok kahır çekilir, çok sancılı, çok ağırlı dönemler, hatta bunalımlar yaşanır. O süreçte yerleşik değerler yıkılabilir, mutlak bilgiler göreceli değerlere dönüşebilir. Kesin diye inanılan bilgiler yıkılıp yerlerine yenileri gelebilir. Beyin yıkama yöntemleriyle, yazılı, sözlü ve görüntülü basın yayın ve eğitim öğretim araçları kullanılarak hafızalara kazınmış olan “Junk-Info”, kültürlenme süreci doğru işliyorsa, atılır, yerine sağlıklı, besleyici, geliştirici bilgiler konulur. (Junk Food, McDonald’s köftesi benzeri şişirme yiyeceklere verilen addır. Junk Bond ise gerçekte hiçbir değeri olmayan

ama spekülâtörler tarafından acemi borsa oyuncularına satılan sanal tahvillerdir. Junk-Info kavramını da bunlardan yola çıkarak ürettim.) Kültür bir “Tabula Rasa”dır.

Kırk iki yıllık yazarlık hayatımda daima Junk-Info’dan uzak durdum, çevremdekilere de uzak durmalarını öğütledim ve sanıyorum hem kendim hem onlar hem de yurdum için hayırlı bir iş yaptım. (Dilerim düşündüğüm ve yazdığım gibidir.)

Kültür Kiloyla Satılmaz, benim kırk yıllık yazılarımın bir bölümünü toplayan “Kültür Savaşları” dizisinin dördüncü ve son kitabıdır. Tabii daha çok yazı var ama şimdilik bu kadar olsun. Gerekirse beşincisi, altıncısı vd. yayımlanır. Kitapta ağırlıklı olarak yıllar önce sanat, edebiyat ve felsefe konularında yazdığım yazılar yer alıyor. Örneğin “Afrika Sanatı” başlıklı bölümde yer alan yazılar o günler için “ilk” olarak görülmüştü. Benzer şekilde, 1970’li yılların başlarında çeşitli sanat-edebiyat dergilerinde yayımlanmış yazılarım ve çeşitli kültür soruşturmalarına verdiğim yanıtlar ve röportajlar da var. Amaç, Türkiye’nin yerleşik kültürü ile diğer kültürler arasındaki benzerlik ve farklılıkları göstermektir.

Benzerlik ve farklılıkları ele almak, “kültür emperyalizmi”ne karşı kullanılacak en güçlü yöntemlerden biridir. Tek taraflı değil, nesnel gerçekliği ele alan bir bakış açısıdır. Benzerlikler (eşitlik değil) ve farklılıklar, bireyi ve toplumları tanımlayan öğelerdir. Farklılıkları abartarak öne çıkarmak kimlik değerlerimizin (identity structure) dengesini (equilibrium) bozar. Aynı şekilde sadece benzerlikleri öne çıkartmak, onlara bağlanmak da kişiliği (personality) ortadan kaldırır. Tıpkı AB’ye gireceğiz hülyasıyla durmaksızın yalacılık yapanların tavırlarında olduğu gibi... Onların söyledikleri şudur: “Farklılıklarımızı görmeyin, bakın biz sizlere benzemek için yırtıyoruz.” Kimliksizleşme ve kişiliksizleşme işte budur.

Kimlik konusu son yıllarda çok tartışıldı. Ben de bu tartışmalarda çok kez taraf olarak yer aldım. Bu kitapta yer alan

yazılar da –1970’lerden bu yana– kimlik ve kişilik konusuyla bağlantılıdır. Türkiye’de, başbakanın 2007 yılında durup dururken alt kimlik ve üst kimlik diye ayrımlar yapması bu konunun önemini bir kez daha artırmıştır. 2007 yılında Türkiye’nin başbakanı, deyim yerindeyse “kültürü kiloyla almış” olduğu için ne dediğinin de farkında değildir.

Türkiye’de, başbakanın hangi akla hizmetten söylediğini bilmediği alt-üst kimlik diye bir olay yoktur. Bu kavramların kullanım alanları farklıdır. Kitapta bu konuda yazılar bulacaksınız. Ancak kestirmeden söyleyeyim ki Türkiye’nin nesnel gerçekliğinde Milli (Ulusal) Kimlik (TC Vatandaşlığı) ve Kültürel Kimlik (Etnik Köken) vardır. Kitapta, 1970’lerden bu yana işte bu bakış açısıyla kaleme alınmış yazılar bulacaksınız. Umarım ilginizi çeker.

Kadirşinas okurlarımın diğer kitaplarıma gösterdikleri ilgiyi bu kitabıma da göstereceklerine inanıyorum. Kitabın yayımcısı Destek Yayınları’na ve yöneticilerine teşekkür ediyorum. Başka kitaplarda buluşmak dileğiyle.

Aytunç Altındal
2 Kasım 2007
İspilandı

**“UNDERGROUND” OLAYI:
ABD’DE 132, İNGİLTERE’DE 29
YERALTI YAYIN ORGANI VAR**

*Milliyet Sanat dergisi
30 Kasım 1973*

20. yüzyılın ikinci yarısında, özellikle de 1960 sonrasında “underground-yeraltı” sözcüğü Türkiye’deki iletişim araçlarında (basın, yayın, her türlü yazılı, görüntülü ve sesli propaganda ve duyuru araçları) sıkça yer almaya başladı. Underground sineması –ki ilk duyulanlardan biri budur–, underground müziği, underground modası derken, underground politikası gibi Türk toplumuna yabancı duran kavramlar giderek bu sözcüğe olan ilgiyi artırdı. Underground sözcüğü, Batı kökenliydi ve görüş, duygu, düşünüş ve davranış olarak bir bütün halinde Batı felsefesi tarafından oluşturulmuştu. Batılaştırılma çabaları içinde olan Türk toplumunun da bu sözcükten etkilenmesi olağandı. Bunun kaçınılmaz sonucu olarak da Türk toplumunda, underground besteler yaptıklarını söyleyen müzisyenler, modacılar, hatta –belki garipseyeceksiniz ama– sinemacılar bile türedi. Sanki underground’un tek simgesi saç uzatmak ve uyuşturucu madde kullanmış gibi, birtakım gençler bu tür özentilere kapıldılar. Yarım yamalak, çoğu da abartılmış ve kasıtlı olarak

yanlış verilmiş bilgilerle, günümüzün Batı dünyasında var olan gerçek underground'un çizgisini, "dilediğin gibi sanat yap" şeklinde sokarak ortaya bir hilkat garibesi çıkardılar. Bu ters yönlü oluşumu hazırlayan en önemli etken Türk toplumuna underground sözcüğünün gerçek anlamının açıklanmamış, dolayısıyla da eleştirisinin yapılmamış oluşudur.

Underground Nedir?

İlkin underground sözcüğünün anlamı üzerinde biraz duralım. Örneğin, *American College Dictionary*'yi açtınız mı, underground sözcüğünün karşısında şunlar yazmaktadır: Gizlilikle yapılan, açık olmayan, yerleşik devlet/hükümet düzenlerine karşı çıkan ya da işgal kuvvetlerince istila edilen ülkelerde vatanseverler tarafından oluşturulan direnme örgütleri, özellikle Avrupada 2. Dünya Savaşı sırasında faşist istilasına karşı kurulmuş olan gizli örgütler (s. 1320). Aynı sözcük İngiltere'de halk dilinde "metro" anlamına gelirken, Amerika'da tarihi bir sözcük olarak (köleliğin kaldırılması döneminden önce) köleliğe karşı olanların kendi aralarında yaptıkları ve kölelikten kaçabilmeyi başaran zencilerin Kanada'ya ya da diğer ülkelere sığınabilmelerini sağlayan anlaşmalar anlamına gelmektedir.

Aynı sözcük, 2. Dünya Savaşı'nda Hitler ordularının istilasına uğrayan Fransa'da "Recistance-Direnış" olarak ortaya çıkmış ve sayısız yeraltı örgütü kurulmuştur. İçsavaş sırasında İspanya'da ve devrim öncesi Rusya'da da yeraltı örgütleri olmuştur.

Bunlar underground sözcüğünün 2. Dünya Savaşı öncesindeki anlamlarıdır. Bu arada şunu da belirtelim ki underground sözcüğünün bir de yeraltı dünyası –yani gangsterlik– ile özdeşliği vardır. Uyuşturucu maddeler, kadın ticareti, kumar, kiralık katil vb. gibi kirli işleri yönetenler tarafından oluşturulan bu underground türü konumuzun dışında kalmaktadır.